

45.

Odborné usmernenie o štandardoch pre diagnostiku a liečbu v odbore drogovej závislosti

Číslo: M/0509/2003

Dňa: 30.4.2003

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podľa § 74 ods. 1 písmeno c) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov vydáva toto odborné usmernenie:

Čl. I

Predmetom odborného usmernenia je návrh štandardov diagnostiky, liečby a preventívnych činností u pacientov závislých na psychoaktívnych látkach z aspektu organizačno-kompetenčných postupov.

Čl. II Prevenčia

1) Prevenčia u užívateľov psychoaktívnych látok je orientovaná na zamedzenie krvou prenosných infekčných ochorení (HIV/AIDS, hepatitídy) a predchádzanie zdravotných a spoločenských následkov zneužívania. Vykonáva sa výlučne v zdravotníckom zariadení metódami týchto projektov:

- a) výmena sterilných ihlíc a striekačiek,
- b) vakcinácia proti hepatitíde typu B,
- c) metadonový udržiavací program (ďalej MUP).

2) Miesto výkonu preventívnych aktivít sa nevzťahuje na zdravotnú výchovu osvetového charakteru, prednášky a iné formy primárnej prevencie vykonávané zdravotníckymi pracovníkmi v teréne v súčinnosti s orgánmi štátnej a verejnej správy, samosprávy a neštátnymi organizáciami.

3) Projekt výmeny sterilných ihlíc a striekačiek môže byť vykonávaný i priamo v teréne neštátnou organizáciou (napr. občianskym združením).

Čl. III Diagnostika

1) Odborné vyšetrenie pacienta a stanovenie diagnózy závislosti od psychoaktívnych látok vykonáva odborný lekár - špecialista so špecializáciou v odbore drogovej závislosti, prípadne špecialista so špecializáciou v odbore psychiatria.

2) Na odborné vyšetrenie pacienta k psychiatrovi odporúča lekár poskytujúci zdravotnú starostlivosť ako praktický lekár pre dospelých a praktický lekár pre deti a dorast, dorastový lekár alebo iný odborný lekár - špecialista, ktorý diagnózu stanovuje len ako predbežnú. Pacient sa môže dostaviť aj sám bez odporúčania, alebo na odporúčanie klinického psychológa, prípadne iných inštitúcií (poradne a pod.).

3) Diagnóza závislosti od psychoaktívnych látok je stanovená na základe záverov a výsledkov anamnestických údajov, klinického vyšetrenia pacienta, prípadne psychodiagnostického, toxikologického biochemického a iných vyšetrení. Psychodiagnostické vyšetrenie vykonáva špecialista v odbore klinická psychológia.

4) Indikovanie psychodiagnostického vyšetrenia a toxikologického vyšetrenia za účelom posúdenia diagnózy závislosti od psychoaktívnej látky je obmedzené na odbor psychiatrie a jeho špecializácií. Obmedzením nie je postihnuté indikovanie toxikologického vyšetrenia u akútnych, život ohrozujúcich stavov (napr. otravy) inými lekármi špecialistami napr. - lekár anesteziologicko-resuscitačného oddelenia, lekár so špecializáciou v odbore interné lekárstvo - internista aj iný odborný lekár špecialista.

Čl. IV Liečba

1) Liečba prebieha v štyroch navzájom sa nepodmieňujúcich etapách:

- a) detoxifikácia,
- b) odvykacia liečba,
- c) substitučná - udržiavacia liečba,
- d) doliečovanie.

a) **Detoxifikácia** je zvládnutie akútneho abstinenčného stavu u pacientov so závislosťou medicínskymi prostriedkami v rámci liečebného postupu. Detoxifikácia sa vykonáva:

1. v špecializovaných ambulanciách a na lôžkovej časti centier pre liečbu drogových závislostí (CPLDZ),
2. v špecializovaných ambulanciách a na lôžkovej časti psychiatrických zariadení,
3. na inom lôžkovom oddelení, kde ale detoxifikačnú liečbu indikuje a riadi lekár so špecializáciou v odbore psychiatria.

Detoxifikačnú liečbu u pacientov so závislosťou od psychoaktívnych látok vykonáva lekár so špecializáciou

v odbore psychiatria. Táto liečba sa nemá vykonávať v rámci ambulancie praktického lekára pre dospelých, praktického lekára pre deti a dorast a dorastového lekára alebo iného odborného lekára okrem špecialistu v odbore psychiatria.

b) Odvykacia liečba je definovaná ako medicínsky postup. Vykonáva sa v

1) špecializovanej psychiatrickej ambulancii, kde liečbu vykonáva odborný lekár - špecialista v odbore psychiatria; psychoterapiu môže vykonávať špecialista v odbore klinická psychológia, ktorý je členom tohto terapeutického tímu, prípadne liečebný pedagóg a iní odborní psychoterapeuti pri supervízii odborného lekára - špecialistu v odbore psychiatria. V týchto ambulanciách sa vykonáva odvykacia liečba v zmysle medicínskeho postupu aj u klientov z resocializačných zariadení s diagnózou závislosti, ktorá sa uskutočňuje tak, že klienti navštevujú uvedenú špecializovanú psychiatrickú ambulanciu;

2) psychiatrickom ústavnom zariadení, ktoré má zriadené oddelenie pre liečbu závislosti od psychoaktívnych látok (vrátane centier pre liečbu drogových závislostí a odborného liečebného ústavu psychiatrického).

Obmedzenia:

- ak resocializačné zariadenie nemá zabezpečené vedenie odvykacej liečby odborným lekárom-špecialistom v odbore psychiatria, v takom prípade nezodpovedá medicínskemu štandardu pre takúto liečbu,
- ak psychiatrické oddelenie je určené pre všeobecnú psychiatriu, nemôže vykonávať špecializovanú odvykaciu režimovú liečbu pre pacientov so závislosťou od psychoaktívnych látok,
- odvykacia liečba z časového hľadiska na lôžkovom oddelení spravidla s dobou trvania do troch mesiacov,
- obmedzenie sa nevzťahuje na detoxifikáciu, ktorá je úvodom do tejto liečby. Môže byť vykonávaná a spravidla sa aj vykonáva na každom psychiatrickom oddelení.

c) Substitučná - udržiavacia liečba je medicínsky postup používaný pri liečbe závislosti od psychoaktívnych látok (predovšetkým opiátov). Jedná sa o liečebný postup, pri ktorom sa požívajú farmaká s agonistickými alebo antagonistickými účinkami udržiavajúce pacientov so závislosťou v dlhodobej medicínskej liečbe z dôvodov:

- 1) redukcie užívania ilegálnych drog,
- 2) zníženia rizika šírenia infekčných ochorení,
- 3) zlepšenia duševného a telesného zdravia,
- 4) redukovania s drogami súvisiacej kriminality a s

konečným cieľom dosiahnutia abstinencie.

Substitučná - udržiavacia liečba sa v zásade vykonáva ambulantnou formou. Podmienkou jej realizácie je systematický, terapeutický plán na základe štandardných postupov v štruktúrovanom liečebnom programe. Okrem predpisu liekov, program substitučnej liečby vyžaduje aj poradenské, psychoterapeutické a didaktoterapeutické služby. Nevyhnutnou súčasťou substitučnej liečby je jej hodnotenie podľa medzinárodne akceptovaných indikátorov.

Obmedzenie:

udržiavaciu liečbu môže vykonávať iba psychiater v špecializovaných ambulantných programoch Centier pre liečbu drogových závislostí, prípadne v ambulanciách DZ (drogových závislostí).

d) Doliečovanie pacientov s diagnózou závislosti od psychoaktívnych látok sa vykonáva:

1. v špecializovaných psychiatrických ambulanciách formou

- individuálnou
- skupinovú (v psychoterapeutických kluboch),

2. v špecializovanom lôžkovom zariadení psychiatrickej starostlivosti - oddelenie pre liečbu drogových závislostí formou tzv. posilovacej liečby po úspešnej odvykacej liečbe spravidla jedenkrát v roku. Takáto liečba je krátkodobá, z časového hľadiska spravidla s údobou trvania do 14 dní.

Resocializácia pacientov (z pohľadu rezortu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky) - klientov (z pohľadu iných subjektov) sa pri pobytovej forme realizuje v resocializačných zariadeniach, ktoré sú spravidla v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Komplexný resocializačný proces resp. program by mal nevyhnutne obsahovať súčasnú špecializovanú zdravotnú starostlivosť, ktorú zabezpečuje špecializovaná ambulancia pre liečbu závislostí. V prípade, že sa v danom regióne takáto špecializovaná ambulancia nenachádza, potom ambulantnú zdravotnú starostlivosť v rámci doliečovania pacienta s diagnózou závislosti, ktorý je v tom čase v resocializačnom zariadení, zabezpečuje lekár špecialista v odbore psychiatria (ambulancia psychiatria, AT ambulancia).

Obmedzenie:

- a) *resocializácia, ktorá sa vykonáva v resocializačných zariadeniach resocializácie nie je liečba a jej výkon nespadá do rezortu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky,*
- b) *psychoterapia je liečba; výkon psychoterapie je viazaný na výkon lekára alebo klinického psychológa.*

Používanie termínu v iných súvislostiach je metodicky nesprávne.

Doliečovanie pacientov s diagnózou závislosti od psychoaktívnych látok a resocializácia tých istých osôb sú postupy a pojmy, ktoré sa často vyskytujú v realite súčasne, ale nie sú totožné a nie vždy sa realizujú naraz u toho istého človeka. Ich presné odlišovanie má v praxi často veľký význam a je preto nevyhnutné.

Čl. V Posudková činnosť

Stanovenie diagnózy závislosti od psychoaktívnej látky vrátane znaleckého dokazovania a komplexná posudková činnosť medicínskeho charakteru je vo výlučnej kompetencii lekára špecialistu v odbore drogové závislosti resp. lekára - špecialistu so špecializáciou v odbore psychiatria.

Čl. VI Súdom nariadené ochranné liečenie

Ochranné liečenie (protitoxikomanické a protialkoholické liečenie) nariaďuje a ruší súd, podľa § 72 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších

predpisov spravidla na návrh znalca z odboru psychiatria. Realizuje sa v špecializovaných ambulanciách odboru drogových závislostí v pôsobnosti rezortu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky podľa určenia súdu, ambulantnou alebo ústavnou formou, s použitím tých istých liečebných postupov ako pri dobrovoľnom liečení.

Súdom nariadené ochranné liečenie vyžaduje, aby zdravotnícki pracovníci vykonávali v rámci liečby okrem výkonov nevyhnutných na zabezpečenie liečebnej zdravotnej starostlivosti aj úkony, ktoré nie sú hradené zo zdrojov zdravotného poistenia.

Čl. VII

Toto odborné usmernenie nadobúda účinnosť 1. júna 2003.

Rudolf Zajac, v.r.
minister

46.

ODBORNÉ USMERNENIE o racionálnej indikácii vybraných laboratórnych vyšetrení v diagnostike tyreopatií

Dňa: 3.4.2003
Číslo: M/ 1742 /2003
SZS- 1790/2003/ChI

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podľa § 74 ods. 1 písmeno c) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov vydáva toto odborné usmernenie :

Čl. I Organizačný postup

1. Ordináciu tyreotropínu - TSH ultrasenzitívnou metódou ako vstupného vyšetrenia po klinickom vyšetrení so zdôvodneným záverom vykonáva :

- praktický lekár pre dospelých,
- praktický lekár pre deti a dorast,

- gynekológ v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- internista v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- geriater v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- pediater v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- neuroológ v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- neurochirurg v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- endokrinológ v ambulantnej a ústavnej starostlivosti,
- odborný lekár nukleárnej medicíny,
- psychiater v ambulantnej a ústavnej starostlivosti.

2. V prípade patologického výsledku TSH vo vzorke zaslanej krvi, je oddelenie/klinika klinickej biochémie, resp. úsek rádiosaturačnej analýzy oddelenia/kliniky nukleárnej medicíny po zhodnotení výsledku jej vedúcim pracovníkom a s jeho súhlasom oprávnené doplniť vyšetrenie o vyšetrenie voľného tyroxínu fT4, resp. celkového tyroxínu T4.

3. Ordináciu ostatných základných laboratórnych vy-